

მდგრადობისადმი ერთგული ეკონომიკური სისხლის სამართალი, როგორც იურიდიული მეცნიერებისა და სისხლის სამართლის პოლიტიკის გამომწვევა ევროპაში

პროფესორი, სამართლის დოქ., საპატიო დოქტორი (ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი) *მარტინ ჰეგერი*, ბერლინის ჰუმბოლდტის უნივერსიტეტი*

I. თემის შესახებ¹

იმ შემთხვევაშიც, თუკი საქართველოს ევროკავშირში განწევრიანების პროცესი, რომელიც ოფიციალურად 2023 წლის ნოემბერში დაიწყო, ამჟამად „გადადებულია“ ჩაითვლება, ჩემთვის მხოლოდ დროის საკითხია, რომ საქართველო, რომელიც გეოგრაფიულად და ისტორიულად ევროპის სამხრეთ-აღმოსავლეთ ავანპოსტს წარმოადგენს და იცავს მას, საშუალოვადიან პერიოდში გერმანიის მსგავსად ევროკავშირის წევრი სახელმწიფო გახდება. ამის შემდეგ ევროკავშირის დროშა მომავალშიც ქართული დროშის გვერდზე აღიმართება.

მას შემდეგ, რაც ასოცირების შეთანხმებამ საქართველოს კანონმდებლობის ზოგიერთი სფერო, მათ შორის, სისხლის სამართალი, უკვე დაახლოვა ევროკავშირის კანონმდებლობასთან, ევროკავშირში განწევრიანებას უპირველესად ის მნიშვნელობა ექნება, რომ საქართველო გახდება ევროკავშირის თავისუფლების, უსაფრთხოების, სამართლისა და, განსაკუთრებით, მისი შიდა ბაზრის ნაწილი. ეს გუ-

* სტატიის ავტორი არის ბერლინის ჰუმბოლდტის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის სისხლის სამართლის, სისხლის სამართლის პროცესის, ევროპული სისხლის სამართლისა და სამართლის უახლესი ისტორიის კათედრის ხელმძღვანელი.

სტატია ქართულად თარგმნა ჟურნალის სამუშაო ჯგუფის წევრმა, აზა მორგოშიამ.

¹ სტატია ეფუძნება ლექციას, რომელიც ავტორმა ნაიკითხა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში 2024 წლის 10 იანვარს. ლექციის ფორმა შენარჩუნებულია; ტექსტი განახლდა. აქედან გამომდინარე, უარი ითქვა წყაროების მითითებაზე. ავტორის დეტალური განმარტება მოსაზრებებზე, რომლებიც საფუძვლად უდევს სტატიას და უკავშირდება ევროკავშირის შიდა ბაზარზე გარემოს დაცვის როლსა და მისგან გამომდინარე სისხლისსამართლებრივ შედეგებს, იხილეთ სტატიაში *Heger, Martin, Umweltstrafrecht und Nachhaltigkeit im Binnenmarkt, NK (Neue Kriminalpolitik) 1/2024, 22 ff.*; მითითება კეთდება დასახელებულ სტატიაში მოყვანილ წყაროებზე.

ლისხმობს ქართული ეკონომიკური სამართლის დაახლოებას ევროკავშირის კანონმდებლობასთან მის სრულ ჰარმონიზაციამდე, რადგან ამ საერთო ბაზარზე მისი თითოეული მონაწილისათვის, როგორც საქართველოსთვის, ისე ევროკავშირის ყველა სხვა სახელმწიფოსთვის, ფუნდამენტურად მსგავსი სამართალი მოქმედებს. ეს იმიტომ არის მნიშვნელოვანი, რომ შიდა ბაზარზე არსებობს კონკურენციის წესები, რომლებიც ევროკავშირში დაფუძნებულ თითოეულ კომპანიას ანიჭებს თავისუფალ წვდომას ყველა წევრი სახელმწიფოს ეროვნულ ბაზარზე. ევროპული ბაზრის მონესრიგებისას ეკონომიკურმა სისხლის სამართალმა, რომელიც შიდა ბაზრისთვის არის დადგენილი ევროკავშირის კანონმდებლობით, უპირველეს ყოვლისა, კონკურენცია უნდა დაიცვას. აქედან გამომდინარე, ჩემი აზრით, ისეთი დანაშაულის შემადგენლობა, როგორც არის თაღლითობა სუბსიდიის მიღების მიზნით, არ ემსახურება ეროვნული თუ ევროპული ბიუჯეტის დაცვას. პირიქით, საქმე იმაშია, რომ ბაზრის ცალკეული მონაწილეებისთვის სუბსიდიის გადახდა არ აუმჯობესებს მათ ეკონომიკურ მდგომარეობას შიდა ბაზარზე, ბაზრის ყველა სხვა მონაწილესთან შედარებით. ეს პრობლემა განსაკუთრებით თვალსაჩინოა ჩინეთთან მიმართებაში, რომელიც ძლიერ სუბსიდირებას უწევს ელექტროავტომობილების მწარმოებლებს; ეს ნიშნავს, რომ მაგალითად, ევროკავშირში ამ მანქანების შეთავაზება შეიძლება შედარებით იაფად.

ევროკავშირის ძირითადი საბაზრო ეკონომიკური წესრიგის გათვალისწინებით, საწარმოს წარმატება შიდა ბაზარზე უნდა განსაზღვროს მიწოდება და მოთხოვნა – და არა სუბსიდიებმა, ცალკეული სახელმწიფოების მხრიდან მანიპულაციებმა ან საწარმოების მხრიდან დანაშაულებრივმა ქმედებებმა. ეს, პირველ რიგში, გულისხმობს თაღლითობას და კორუფციას. სწორედ ამიტომ, კორუფციასთან

ბრძოლა მნიშვნელოვან როლს თამაშობს საქართველოში, ისევე, როგორც ევროკავშირის წევრ ყველა სხვა ქვეყანაში. ეს საკითხი ხაზგასმულია ევროკომისიის 2023 წლის 8 ნოემბრის რეკომენდაციებშიც, რომლებიც განეწესებინა პროცესის საფუძველს წარმოადგენს.

ამ ფონზე, საინტერესოა, რომ მე და ჩემმა კოლეგამ, ბერნდ ჰაინრიხმა, მერაბ ტურავასთან ერთად, ევროპული სისხლის სამართლის საზღვრულ სკოლის კონცეფციის ფარგლებში, ჯერ კიდევ 2010-2014 წლებში, ბათუმში, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოსთან თანამშრომლობით, ევროპული სისხლის სამართლისა და ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის სამართლის სწავლების პარალელურად, შევიმუშავეთ მესამე მიმართულება და ვასწავლეთ ევროპული ეკონომიკური სისხლის სამართალი. მაშინ პროექტის მასპინძელი იყო საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო, რომლის თავმჯდომარე ამჟამად არის მერაბ ტურავა. ამიტომ, რა თქმა უნდა, მოხარული ვარ, რომ, ასოცირების შეთანხმებიდან გამომდინარე, სამართლის ეს სფეროები უკვე იქნეს მნიშვნელობას, განჭვრეტად მომავალში კი, ევროკავშირის კანონმდებლობის საფუძველზე, მათ პირდაპირი გავლენა ექნებათ საქართველოზე, ისევე, როგორც მრავალი წელია უკვე აქვთ გერმანიაზე.

II. კონკურენციის ევროპული წესრიგი ახალი გამოწვევების წინაშე

ბუნებრივია, ბოლო წლებში შიდა ბაზარზე პრიორიტეტები შეიცვალა. ათწლეულების განმავლობაში დამკვიდრებული იყო, რომ შიდა ბაზრის კონკურენტულ მონაცემებში ბაზრის თითოეულ მონაწილეზე ვრცელდებოდა მსგავსი კანონი. იმის თავიდან ასარიდებლად, რომ კანონმდებლობა ყველაზე ნაკლები რეგულაციით ყველაფრის საზომი არ გახდეს, ევროკავშირი დიდი ხანია ცდილობს, დაანესოს მინიმალური რეგულაციები, რომლებიც ყველა წევრი სახელმწიფოს მიერ უნდა იყოს დაცული. ეტაპობრივად ეკოლოგიური და სოციალური სტანდარტები ისე ჩამოყალიბდა, რომ ბუნებრივი გარემოსა თუ ადამიანის ექსპლუატაციით ვერ მოხდეს შიდა ბაზარზე უპირატესობის მიღწევა. საბოლოო ჯამში, აღნიშნული გარემოსდაცვითი და სოციალური სტანდარტების დაცვა, უპირველეს ყოვლისა, გულისხმობდა იმის უზრუნველყოფას, რომ კონკურენცია ერთი და იმავე წესების მიხედვით წარმართულიყო.

რენცია ერთი და იმავე წესების მიხედვით წარმართულიყო.

ბოლო წლებში, ამ თვალსაზრისმა წინა პლანზე გადმოინია. 2019 წელს მმართველობაში მოსულმა ევროკომისიამ ვალდებულება აიღო ე.წ. მწვანე შეთანხმებაზე, რომელიც მიზნად ისახავს შიდა ბაზარზე კონკურენციის სისტემის კლიმატნიტრალურ რესტრუქტურისა. 2024 წლის ივლისის ევროპული არჩევნების შემდეგ, ევროკომისიის პრეზიდენტის, ურსულა ფონ დერ ლაიენის, ხელახლა არჩევას არსებითად არ შეუცვლია აღებული გეზი ევროკავშირის ეკონომიკური წესრიგის ეკოლოგიურ რესტრუქტურისა და კავშირებით. იმის უზრუნველსაყოფად, რომ დაფინანსებისას უპირატესობა მიენიჭოს მწვანე პროდუქტებს, მან გამოცა ე.წ. ტაქსონომიის აქტი, რომელიც მხოლოდ გარკვეულ ენერგომატარებლებს განაკუთვნებს ეკომეგობრულთა კატეგორიას. ასევე, ევროკავშირი დიდი ხანია აწარმოებს მასშტაბურ კამპანიას კლიმატის ნეიტრალიტეტის მისაღწევად და წიაღისეული ენერგორესურსების უარსაყოფად – მათ შორის, ბოლოს დუბაიში, კლიმატის სამიტზე. ამავდროულად, 2023 წლის 14 დეკემბერს, ევროპარლამენტი, წევრ ქვეყნებთან ერთად, ევროკავშირის დონეზე შეთანხმდა მიწოდების ჯაჭვის კანონზე, რომელიც ავალდებულებს საშუალო და მსხვილ კომპანიებს, უზრუნველყონ გარემოსდაცვითი სტანდარტებისა და ადამიანის უფლებების დაცვა მათ მომწოდებლებს შორის. ხოლო 2024 წლის 13 ივნისს ძალაში შევიდა მნიშვნელოვნად გაფართოებული და გამკაცრებული დირექტივა (EU) 2024/1203 ევროკავშირის მასშტაბით გარემოსდაცვითი სისხლის სამართლის კანონმდებლობის მინიმალური ჰარმონიზაციის შესახებ, რომელიც სამი წლის განმავლობაში ევროკავშირის წევრმა სახელმწიფოებმა უნდა დანერგონ სისხლის სამართლის ეროვნულ კანონმდებლობაში. გერმანიისა და საქართველოსთვის ეს ნიშნავს, რომ, ამ დირექტივის მოთხოვნების შესაბამისად, მათ უნდა გამოიკვლიონ, რამდენად მოიცავს სისხლის სამართლის ეროვნული კანონმდებლობა ამ სტანდარტებს. თუ ასე არ არის, ეროვნული გარემოსდაცვითი სისხლის სამართლის კანონმდებლობა დირექტივის შესაბამისად უნდა „გამკაცრდეს“; თუ საკითხის ეროვნული მონესრიგება სცილდება ევროკავშირის მოთხოვნებს, ეროვნულ საკანონმდებლო ორგანოს შეუძლია უცვლელად დატოვოს ის, რადგან ევროკავ-

შირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 83-ე მუხლის მე-2 პუნქტის თანახმად, ევროკავშირს შეუძლია მხოლოდ მინიმალური მოთხოვნები დაადგინოს დანაშაულის შემადგენლობის ნიშნებთან და სასჯელებთან დაკავშირებით. ახალი გარემოსდაცვითი სისხლის სამართლის დირექტივით, ევროკავშირს სურს, რომ გარემოზე მძიმე და მნიშვნელოვან ინტერვენციებს ბევრად უფრო მკაცრი სანქციები მოჰყვეს, ვიდრე აქამდე.

ამან ევროკავშირში წინა პლანზე წამოიწია მდგრადობის საკითხი. კომისიის მიერ შემოთავაზებული კანონი შიდა ბაზრის ახლანდელი და სამომავლო მონესრიგებისთვის აღარ არის გამიზნული მხოლოდ იმის უზრუნველსაყოფად, რომ გარემოს დაბინძურება არ გახდეს ევროკავშირის შიდა ბაზარზე კონკურენტული უპირატესობის მოპოვების საშუალება. პირიქით, შიდა ბაზარზე ბაზრის ყველა მონაწილე უნდა იყოს მოტივირებული, ცალკეულ შემთხვევებში ასევე იძულებული, განვითარდეს კლიმატის ნეიტრალიტეტის მიმართულებით.

ამ ფონზე, ანტიკონკურენტული ქმედებების აკრძალვითა და, ზოგიერთ შემთხვევაში, დასჯით, შიდა ბაზრის მომწესრიგებელი ეკონომიკური სამართალი უპირველესად აღარ ემსახურება მიზანს „აქ და ახლა“. აქცენტის მდგრადობაზე გადატანა იწვევს ეკონომიკური წესრიგისა და შიდა ბაზარზე მისი განმაპირობებელი კონკურენტის წესრიგის განვითარებას იმ თვალსაზრისით, რომ შიდა ბაზარზე კონკურენტია იმგვარად წარმართოს, რომ მომავალში, უპირველეს ყოვლისა, კლიმატი და გარემო, მაგრამ, ასევე, ბუნებრივი რესურსები და გლობალური მინიმალური სოციალური სტანდარტები გაუმჯობესდეს. შესაბამისად, საუბარია არა მხოლოდ შიდა ბაზარზე არსებული კონკურენტის სტაბილურ მდგომარეობაზე, არამედ მის ინსტრუმენტალიზაციაზე, მომავალში გარემოსდაცვითი და სოციალური პოლიტიკის მიზნების მისაღწევად – მათ შორის, შიდა ბაზრის მიღმაც, გლობალური პერსპექტივით.

ამას, რა თქმა უნდა, თან სდევს მნიშვნელოვანი შედეგები ევროკავშირის მასშტაბით შიდა ბაზრის წესრიგის სამართლებრივი დაცვისთვის. და თუ ეს უკანასკნელი ვალდებულია ისწრაფოდეს მდგრადობისკენ, სანქციების ინსტრუმენტმა არა მხოლოდ სტატუს კვო უნდა შეინარჩუნოს, არამედ უნდა აღმართოს ჯებირები მდგრადი განვითარების ირგვლივ და სანქციების მეშვეობით უზრუნველყოს მისი დაცვა.

III. ეკონომიკური სისხლის სამართლის საფუძვლები ევროკავშირის სივრცეში

მიუხედავად იმისა, რომ ევროპული ეკონომიკური თანამეგობრობა, ევროკომისიის პირველი პრეზიდენტის, ვალტერ ჰალშტეინის, სიტყვებით, საკუთარ თავს თავიდანვე სამართლებრივ გაერთიანებად აღიქვამდა და ამიტომაც შიდა ბაზარი მხოლოდ მსგავსი კანონმდებლობის საშუალებით მოაწესრიგა, ევროკავშირს დღემდე არ შეუძლებია ევროპის ეკონომიკური სისხლის სამართლის სახელმძღვანელო პრინციპები. თუმცა დანაშაულის სხვა სფეროებში ის მნიშვნელოვნად გააქტიურდა ბოლო სამი ათწლეულის განმავლობაში, მასტრიხტის ხელშეკრულების ხელმოწერისა და ეკონომიკური გაერთიანებიდან პოლიტიკურ გაერთიანებამდე გაფართოების შემდეგ. მაგალითად, სისხლის სამართლის კანონმდებლობა ტერორიზმისა და ადამიანით ვაჭრობის სფეროში დიდწილად ჰარმონიზებულია, ისევე, როგორც ევროკავშირის ყოფილი პირველი სვეტის სფეროში მოქცეული გარემოსდაცვითი სისხლის სამართლის კანონმდებლობა. გარდა ამისა, არსებობს წესები ევროკავშირის ფინანსების დასაცავად. ევროკავშირი ამჟამად განიხილავს კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ დირექტივის პროექტს, რომელიც, მიღების შემთხვევაში, მაგალითად, გერმანიაში გამოიწვევს გარკვეულ ცვლილებებს მოქმედ ანტიკორუფციულ სისხლის-სამართლებრივ კანონმდებლობაში.

თუმცა ევროკავშირის კონკურენტის წესები, რომლებიც განჭრეტად მომავალში თანაბრად გავრცელდება გერმანიასა და საქართველოზე, ითვალისწინებს ადმინისტრაციულ ჯარიმებს იმ საწარმოთა წინააღმდეგ, რომლებიც არ იცავენ ევროკავშირის ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობის წესებს. საბაზრო ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების გამო მსხვილ კორპორაციებზე დაწესებულ ძალიან მაღალ ჯარიმებს დიდი ყურადღება ექცევა საზოგადოების მხრიდანაც. თუმცა ეს შემთხვევა არ ეხება სისხლის სამართალს ვინრო გაგებით, არა მხოლოდ იმიტომ, რომ ევროკავშირის აქტი 1/2003, რომელიც საფუძვლად უდევს აღნიშნულ რეგულაციას, ცალსახად უარყოფს ამ ჯარიმების სისხლის-სამართლებრივ ხასიათს, არამედ იმიტომაც, რომ მათი დაკისრება შესაძლებელია მხოლოდ საწარმოებზე და არა ფიზიკურ პირებზე.

მომავალში, ევროკავშირს შეუძლია, ევროკავ-

შირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების 83-ე მუხლის მე-2 პუნქტის საფუძველზე დაავალდებულოს წევრი სახელმწიფოები, მოახდინონ ეკონომიკური სისხლის სამართლისა და განსაკუთრებით, კონკურენციის კანონმდებლობის მინიმალურ მოთხოვნებთან ჰარმონიზება. თუმცა, უკიდურეს შემთხვევაში, არსებობს სხვა საბაზისო მექანიზმები, როგორცაა კორუფციასა და ფულის გათეთრებასთან ბრძოლა, ასევე, დანაშაულებრივი გზით მოპოვებული აქტივების კონფისკაცია.

შიდა ბაზარზე კონკურენციის დაცვის მიზნით, სისხლისსამართლებრივი სანქციები დღესაც გვხვდება, ძირითადად, წევრი ქვეყნების სისხლის სამართლის ეროვნულ კანონმდებლობაში. იმისათვის, რომ წევრმა სახელმწიფოებმა ეროვნული სისხლისსამართლებრივი კანონმდებლობა ბოროტად არ გამოიყენონ, არ ჩაკეტონ ეროვნული ბაზარი და ამ გზით მათ ქვეყნებში დაფუძნებულ სანარმოებს არ შეუქმნან კონკურენტული უპირატესობა, ევროკავშირის ფუნქციონირების შესახებ ხელშეკრულების ფუნდამენტური თავისუფლებები უზრუნველყოფენ, რომ გარანტირებული იყოს საქონლისა და სერვისების, ასევე, ფინანსური პროდუქტებისა და დასაქმებულთა თავისუფალი გადაადგილება. ამას მხარს უმაგრებს წარმოშობის ქვეყნის პრინციპიც (Herkunftslandprinzip), რომელიც შეიქმნა ცნობილ პრეცედენტულ საქმეში „Cassis de Dijon“ ევროპის მართლმსაჯულების სასამართლოს მიერ, 45 წლის წინ, გერმანიიდან წარდგენილ სისხლის სამართლის საქმეზე. ეს პრინციპი გულისხმობს, რომ პროდუქტი, რომელიც კანონიერად არის წარმოებული ევროკავშირის წევრ ქვეყანაში მისი სამართლებრივი მოწესრიგების შესაბამისად, შეიძლება ასევე კანონიერად გაიყიდოს ევროკავშირის წევრ ყველა სხვა ქვეყანაში.

ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებს შეუძლიათ და ვალდებული არიან კიდევ, უზრუნველყონ ევროკავშირის შიდა ბაზრის წესრიგის დაცვა, უპირველესად იმიტომ, რომ ევროპული სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების არარსებობის პირობებში, ევროკავშირი ვერ დაიცავს საკუთარ თავს. ეს მით უფრო მართებულია, როცა თავისუფალი კონკურენციის გარდა, დასაცავი იქნება სხვა მიზნებიც, როგორებიცაა საბაზრო მოწესრიგებისა და მინოდების ჯაჭვის მდგრადობა. ნებისმიერ შემთხვევაში, არსებითი დარღვევების წინააღმდეგ

საჭიროა სისხლისსამართლებრივი დაცვა. მიუხედავად იმისა, რომ ევროკავშირის პროკურატურა 2021 წლიდან არსებობს, ის არ არის პასუხისმგებელი შიდა ბაზარზე კონკურენციის დაცვაზე, არამედ პასუხისმგებელია მხოლოდ ისეთ დანაშაულებზე, როგორებიცაა თაღლითობა და კორუფცია ევროკავშირის საზიანოდ.

IV. დანაშაულის შესაძლო შემადგენლობები

მსურს, ეს ნათლად გამოვკვეთო გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსის² სამი შემადგენლობის გამოყენებით, რომლებიც თაღლითობასთან არიან დაკავშირებული – ერთი მხრივ, თაღლითობის კლასიკური დანაშაული; მეორე მხრივ, ეკონომიკური დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის კანონმდებლობის საფუძველზე 1970-იანი წლების შუა პერიოდ-იდან შექმნილი დანაშაულის სპეციალური შემადგენლობები სუბსიდიის მიღების მიზნით თაღლითობის წინააღმდეგ საბრძოლველად (გსსკ-ის 264-ე პარაგრაფი), ასევე, საინვესტიციო თაღლითობა (გსსკ-ის 264a-ე პარაგრაფი). თაღლითობის კლასიკური შემადგენლობისგან განსხვავებით (გსსკ-ის 263-ე პარაგრაფი), ეს ორი ეკონომიკური დანაშაული, გაბატონებული მოსაზრების თანახმად, იცავს არა მხოლოდ ქონებას, არამედ მის უკან მდგომ ეკონომიკური წესრიგისთვის მნიშვნელოვან ინსტიტუტებს, როგორებიცაა ზოგადი ინტერესი ეფექტიანი ეკონომიკური განვითარებისა და კაპიტალის ბაზრის ფუნქციონირებისადმი. ჩემი აზრით, ორივე შემადგენლობა რეალურად იცავს ეკონომიკურ კონკურენციას, რადგან მისი დაზიანება შეიძლება როგორც თაღლითური სუბსიდიებით, ასევე, ფასიანი ქაღალდების ყალბი მონაცემების საფუძველზე გამოშვებით. ის გულწრფელი ადამიანი, რომელიც უარს ამბობს უკანონო სუბსიდიასა თუ ყალბ მონაცემებზე მის ფასიან ქაღალდებთან დაკავშირებით, სულელია, მაშინ, როდესაც დამნაშავეები თაღლითური ქცევის მეშვეობით ახერხებენ მოიპოვონ და შეინარჩუნონ უპირატესობა ეკონომიკურ კონკურენციაში. იგივე ეხება კორუფციის ბევრ შემთხვევასაც.

² შემდგომში შემოკლებულია, როგორც გსსკ.

1. „Greenwashing“ როგორც თაღლითობა ან/და საინვესტიციო თაღლითობა

თუ აქამდე თაღლითობა, ისევე, როგორც ეკონომიკური სისტემის სამართლის სხვა ნორმები, საბოლოო ჯამში, მხოლოდ დაზარალებულის ქონებრივ მდგომარეობას ეხებოდა, დღეს უმჯობესია, რომ განზრახული მდგრადობის მისაღწევად ეს მიდგომა გადაიხედოს. აქ ჩნდება კითხვა, შეიძლება თუ არა ე.წ. „Greenwashing“ ისჯებოდეს, როგორც თაღლითობა. ეს ის შემთხვევებია, როდესაც კომპანია პოტენციურ მომხმარებლებთან რეკლამას უკეთებს თავის პროდუქციას, როგორც „კლიმატნიეტრალურს“, თუმცა რეალურად ტოვებს „ეკოლოგიურ ნაკვალევს“.

ასევე, სამსჯელოა, შეიძლება თუ არა საინვესტიციო თაღლითობად იქნეს მიჩნეული შემთხვევა, როდესაც კომპანია კაპიტალის ბაზარზე აქვეყნებს თავის წილებს იმ განაცხადით, რომ მისი ბიზნეს-საქმიანობა უნაკლოა ეკოლოგიური თვალსაზრისით, მიუხედავად იმისა, რომ ის ხორციელდება ქვანახშირის მალარობშიც. თითოეულ შემთხვევაში, საქმე იმაშია, რომ რეკლამირებული პროდუქტი, მართალია, ლეგალურად ინარმოება თუ იყიდება, მაგრამ არ გააჩნია მისთვის მიკუთვნებული განსაკუთრებული ეკოლოგიური უპირატესობები. ეკომეგობრულად მოაზროვნე მომხმარებლები ან ინვესტორები, განსაკუთრებით ევროკავშირის შიდა ბაზარზე, ხშირად „ებმებიან“ ასეთი დაპირებების მახეში და ყიდულობენ რეკლამირებულ პროდუქციას იმ მოლოდინით, რომ ასე უფრო მეტს გააკეთებენ გარემოსთვის, ვიდრე კონკურენტი პროდუქტის შეძენით. გერმანიაში ეს ნათლად გამოჩნდა ე.წ. დიზელის სკანდალის დროს, როდესაც ბევრმა მომხმარებელმა შეგნებულად შეიძინა ის ავტომობილები, რომელთა გამონახობლქვის დონე განსაკუთრებულად დაბალი უნდა ყოფილიყო, როგორც ეს მწარმოებელთა მიერ გავრცელებული ინფორმაციით იყო ცნობილი. ვინაიდან კომპანიები გამონახობლქვის მითითებულ დაბალ ნიშნულებს ხშირად მხოლოდ ძრავაზე მანიპულირების გზით აღწევდნენ, მომხმარებლები მოტყუებულნი დარჩნენ და დაუშვეს შეცდომა, თითქოსდა განსაკუთრებულად ეკომეგობრული ავტომობილის შეძენით.

როგორც წესი, თაღლითობის დასჯადობა გამოირიცხება, როცა ტყუილს – როგორც იყო ხსე-

ნებულ მაგალითში განსაკუთრებულ ეკომეგობრულობასთან დაკავშირებით – მართალია, შეცდომაში შეჰყავს სახელმეკრულებო პარტნიორი, რომელიც ელის ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქტს და მხოლოდ ამიტომ არის მზად დადოს ხელშეკრულება და გადაიხადოს ფასი, მაგრამ არ არსებობს ფინანსური ზიანი, რადგან იმ პროდუქტსაც კი, რომელიც არ არის განსაკუთრებულად ეკომეგობრული, ობიექტურად ფასის შესაბამისი ღირებულება აქვს. თუ გამყიდველი ყიდის ავტომობილს საცნობარო ფასად (Listenpreis) და მყიდველს ჰპირდება დამატებით „კლიმატნიეტრალიტეტს“ საკომპენსაციო ღონისძიების გადახდის გზით, რომელსაც შემდეგ არ ასრულებს, მართალია, მომხმარებელს მოლოდინები მნიშვნელოვნად უცრუდება, მაგრამ მისი ქონება არ მცირდება – რადგან ავტომობილი ღირს ის საბაზრო ფასი, რომელიც მასში გადაიხადა.

ვითარება სხვაგვარი იქნებოდა, თუ თაღლითობის შემადგენლობაში მოექცეოდა კონკურენციის ისეთი გამრუდება, რომელიც CO²-ის მცდარი მაჩვენებლების მითითებით მიიღწევა. ამ თვალსაზრისით საინტერესოა, რომ 1992 წელს გერმანიის ფედერალურმა სასამართლომ ერთ-ერთი ტენდერის საქმეში დაადგინა ქონებრივი ზიანის არსებობა. მართალია, ტენდერში საბოლოოდ შერჩეულმა მწარმომ შესაბამისი ფასი მოითხოვა, თუმცა გაირკვა, რომ ტენდერის მონაწილე კომპანიები კანონის დარღვევით ფარულად იყვნენ ერთმანეთთან შეთანხმებული. გერმანიის ფედერალურმა სასამართლომ მიიჩნია, რომ რეალური კონკურენციის პირობებში, კომპანიებს შორის არსებული კარტელური შეთანხმების გარეშე, სავარაუდოდ, უფრო დაბალი კონკურენტული ფასი მიიღწეოდა. ანალოგიურად, შეიძლება, ფიქციურად შემცირდეს ავტომობილის ფასიც, იმდენად, რამდენადაც იგი ვერ იქნება დაპირების შესაბამისად სავალდებულო მეტად ეკომეგობრული.

უფრო მარტივი იქნება კომპანიის ბიზნეს სფეროების ეკომეგობრულობის შესახებ ტყუილის მოქცევა საინვესტიციო თაღლითობის შემადგენლობაში, რადგან ამ დანაშაულისთვის არ არის მნიშვნელოვანი, რომ ფასიანი ქაღალდების ან აქციების მყიდველს რეალურად მიადგეს ქონებრივი ზიანი. ამ შემთხვევაში საკმარისი იქნება მცდარი ინფორმაციის მითითება შენაძენთან დაკავშირებული გარემოებების შესახებ, თუნდაც ბროშურაზე. აქ, რა

თქმა უნდა, ისეთი შემთხვევაც მოიაზრება, როდესაც კომპანია ნაკლებად ეკომეგობრულია, ვიდრე ეს სარეკლამო ბროშურაზეა მითითებული. თუ, მაგალითად, ბანკი ახალი აქციების გამოშვებამდე განაცხადებს, რომ იგი აფინანსებს მხოლოდ „მწვანე“ პროდუქტებს ევროკავშირის ტაქსონომიის აქტის მნიშვნელობით, ეს იქნება საინვესტიციო თაღლითობა, თუ მას რეალურად გაცემული აქვს სესხი ქვანახშირზე მომუშავე ენერგოსადგურზე.

2. ეკოლოგიური სუბსიდია და თაღლითობა სუბსიდიების მიღებასთან დაკავშირებით

საბოლოოდ – და ეს კრავს წრეს „მწვანე გარიგების“ მეშვეობით მდგრად ეკონომიკაში ევროკავშირის ინვესტიციებთან დაკავშირებით – შესაძლოა, მისაღები იყოს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა სუბსიდიის მიღების მიზნით თაღლითობისთვის, თუ ევროკავშირისგან სუბსიდიის მიმღები ყალბ ინფორმაციას გასცემს მისი პროდუქციის ეკომეგობრულობის შესახებ. ამისათვის, ასეთი ინფორმაცია ეკომეგობრულობის შესახებ მიჩნეულ უნდა იქნეს არსებითი მნიშვნელობის მქონედ სუბსიდიის მისაღებად. ეს, ცხადია, გარემოსდაცვითი ღონისძიებებისთვის სახელმწიფო დახმარების მიღების შემთხვევებსაც გულისხმობს. სამსჯელო იქნებოდა ისეთი შემთხვევები, როდესაც საინვესტიციო დახმარება, იმავდროულად იმ პირობასაც რომ ებმოდეს, რომ სხვა მიზნებთან ერთად დამატებით კონკრეტული გარემოსდაცვითი საკითხებიც თანარეალიზდეს. თუ სუბსიდიის გამცემი ამას აშკარად არსებით პირობად ჩათვლის, მაშინ ცრუ მონაცემების მიწოდება გამოიწვევს სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას სუბსიდიის მიღების მიზნით თაღლითობისთვის. მაგალითად, თუ სუბსიდიები გაიცემა საცხოვრებლის მშენებლობისთვის, სუბსიდიის გამცემს ასევე შეუძლია მოითხოვოს, რომ ეს ბინები შეესაბამებოდეს განსაკუთრებით მაღალ გარემოსდაცვით სტანდარტებს. თუ სუბსიდიის მიმღები ამ პირობასთან დაკავშირებით ტყუილ დაპირებას გასცემს, მას დაეკისრება სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა სუბსიდიის მიღების მიზნით თაღლითობისთვის, თუნდაც მან ააშენოს დაგეგმილი პროექტი.

V. დასკვნა

ეს მაგალითები აჩვენებს, რომ გარემოსდაცვითი სისხლის სამართლის გარდა, ქონებრივი და ეკონომიკური სისხლის სამართლის ნორმებიც შეიძლება გამოყენებულ იქნას არა მხოლოდ ეკონომიკური ჩარჩო პირობების, არამედ ევროკავშირის შიდა ბაზარზე კონკურენციის პირობებში შემოთავაზებული სერვისების მდგრადობის უზრუნველსაყოფად. ბუნებრივია, სისხლის სამართალმა არ უნდა განსაზღვროს, თუ რას წარმოადგენს მდგრადობა სამართლებრივი გაგებით.

თუმცა, შიდა ბაზარზე ეკონომიკური კონკურენციის წესრიგის უზრუნველყოფის გარდა, სისხლის სამართალი და მასზე დაშენებული სისხლის სამართლის პროცესი, შესაძლოა, გამოყენებულ იქნას ეკოლოგიურ მიზნებზე თვალის მისადავენებლად. სისხლის სამართალი, როგორც სამართლებრივ სიკეთეთა დაცვის უკიდურესი საშუალება, უზრუნველყოფს მხოლოდ ჩარჩო დაცვას შიდა ბაზარზე მდგრადი ეკონომიკური საქმიანობისთვის. თუმცა შეუძლია მისი გავლენა გამოიყენოს განსაკუთრებით „Greenwashing“-ის მსგავს სიტუაციებში, თუ მენარმეები ევროკავშირში მოისურვებენ ბოროტად გამოიყენონ კონკურენციის თავისუფლება და დაამახინჯონ იგი მდგრადობის შესახებ ტყუილით.

ევროკავშირის შიდა ბაზრის ეკონომიკისა და კონკურენციის წესრიგში მდგრადობის ასპექტების ჩართვით, აუცილებელია მათ დასაცავად მიღებული სისხლის სამართლის ნორმების გადახედვა ეროვნული კანონმდებლის მიერ – როგორც გერმანიაში, ისე საქართველოში – რათა კანონმდებელი დარწმუნდეს, რომ კანონმდებლობას შეუძლია ემსახუროს ეკონომიკის მდგრადობის დაცვას.

ეს ის სფეროა, სადაც, შესაძლოა, გერმანულმა და ქართულმა სისხლის სამართლის კანონმა მომავალში ისწავლონ ერთმანეთისგან, რათა საერთო ევროპულ კონკურენციაში, ერთი მხრივ, სათანადოდ იყოს დაცული მდგრადობა და, მეორე მხრივ, სისხლის სამართალი დარჩეს მხოლოდ უკიდურეს საშუალებად მის დასაცავად.

ამასთან ერთად, ჩვენ, ორივე ქვეყნის სამართლის მეცნიერებმა, ევროკავშირის წევრი სხვა ქვეყნების წარმომადგენელი კოლეგების ჩართულობით, მომავალში კიდევ უფრო მჭიდროდ უნდა ვიმუშაოთ ერთად. მე მოუთმენლად ველი მომავალ წლებში ამგვარ ერთობლივ პროექტებს. კიდევ ერ-

თხელ მსურს, მადლობა გადაგიხადოთ ყველას იმ დიდი პატივისთვის, რაც დღეს აქ მივიღე. რადგან ქართველ და გერმანელ სისტემის სამართლის მეცნიერებს შორის თანამშრომლობა მრავალი ათწლეულის მანძილზე, ძირითადად, მერაბ ტურავას ინიციატივით ჩამოყალიბდა, მსურს, ამ სტატიის მეშვეობით გულითადად მივულოცო მას და ვუსურვო ყოველივე საუკეთესო მომავალში როგორც პირად ცხოვრებაში, ისე პროფესიულ საქმიანობაში – კერძოდ, ევროპული სამართლებრივი ჩარჩოს ფარგლებში გერმანულ-ქართული სისტემის სამართლის თანამშრომლობის საქმეში.